

Årsrapport 2013

Kyrkjerådet
Mellomkyrkjeleg råd
Samisk kyrkjeråd

DEN NORSKE KIRKE / DEN NORSKE KYRKJA

Kirkerådet / Kyrkjerådet

Mellomkirkelig råd / Mellomkyrkjeleg råd

Samisk kirkeråd / Samisk kyrkjeråd / Sámi girkoráđđi

1. Stat – kirke

Hovedmål:

- a) Følge opp den politiske avtalen i Stortinget (10.4.2008).
- b) Gi kirkens organer en sterkere demokratisk legitimitet og forankring blant kirkemedlemmene gjennom nye valgeregler.
- c) Utvikle ny kirkeordning med nye relasjoner mellom stat og kirke.

Avtaleperioden for kirkeforliket, som partiene på Stortinget inngikk i 2008, gikk ut ved Stortingsvalget 2013. Endringene i Grunnloven og endrede bestemmelser i kirkeloven legger grunnlag for en samlende, framtidsrettet og varig løsning på forholdet mellom staten og Den norske kirke.

Ny valgordning

Delmål	Samarbeide med partiene på Stortinget om behandling av lovforslag om kirkens valgordning
Resultatmål	Utarbeide forslag til uttalelse fra Kirkemøtet om lovproposisjonen som sak til Kirkemøtet 2013
Indikator	Stortinget vedtar tjenlige bestemmelser om Kirkens valgordninger i Kirkeloven

Nye valgeregler for Den norske kirke ble vedtatt av Stortinget i juni. Hele kirkens organisasjon har vært opptatt av å styrke de valgte organenes demokratiske legitimitet. Den norske kirke har ved dette utviklet seg i retning av å opptre som et selvstendig trossamfunn i Norge.

Kirken har gjennom valgordningene og internkirkelige, demokratiske prosesser utviklet en sterkere lojalitet til egne organers beslutningsmyndighet. For å oppnå dette, har det vært lagt stor vekt på å legge til rette for åpne debatter, rom for uenighet og transparente beslutningsprosesser.

Som det øverste representative organ i Den norske kirke, bærer Kirkemøtet et beslutningsansvar for saker som angår hele kirken. Nye valgordninger for valg til bispedømme og Kirkemøtet har medført at disse organene har fått en sterkere demokratisk legitimitet.

Arbeidsgiveransvar for prester

Delmål	Utarbeide forslag til endring av kirkeordningen med vekt på overdragelse av arbeidsgiveransvaret for prestene til kirkelige organer og etablering av Den norske kirke som rettssubjekt
Resultatmål	Ferdigstille sak til Kirkemøtet: <i>Kirkeordning etter 2013</i> (KM 05/13)
Indikator	Kirkemøtet peker ut en retning for arbeidet

Etter grunnlovsendringene er det etablert en rettstilstand for Den norske kirke som har en midlertidig karakter. Kirkemøtet har i sak KM 10/11 pekt på at Den norske kirke raskt må etableres som et eget rettssubjekt og at arbeidsgiveransvaret for alle kirkelig ansatte må overføres til kirken. Dette ble bekreftet av Kirkemøtet i 2013 (KM 05/13). Vedtaket gir Kirkerådet mandat til å sette i gang arbeidet med virksomhetsoverdragelsen fra stat til kirke. Kirkerådet ser imidlertid at en til nå bare befinner seg i en oppstartsfase av en større utvikling med store og til dels noe ukjente konsekvenser.

I den politiske plattformen til den nye regjeringen utgått fra Høyre og Fremskrittspartiet, heter det:

«Både samfunnet, kirken og staten er best tjent med et tydelig skille mellom kirke og stat. Regjeringen legger vekt på at Den norske kirke er av stor betydning for mange nordmenn, og vil føre en politikk som sørger for at kirken opprettholder statusen som en folkekirke for alle.»

Departementet har dermed politisk mandat til å starte utredningsarbeid med tanke på en virksomhetsoverdragelse av statlig tilsatte kirkelige medarbeidere. Dette støtter opp under Kirkerådets arbeid med det samme. Kirkerådet erfarer samarbeidet med departementet som godt.

Kirkerådet vedtok i KR 35/13 å opprette et Arbeidsgiverutvalg for «statlig sektor» i Den norske kirke. Arbeidsgiverutvalget skal utgjøre den demokratiske arbeidsgivermyndigheten for forberedelse og gjennomføring av denne prosessen mot opprettelsen av Den norske kirke som rettssubjekt og overføring av arbeidsgiveransvaret for statlig tilsatte. Arbeidsutvalget i Kirkerådet utgjør dette utvalget. Arbeidsgiverutvalget rapporterer til Kirkerådet.

Ny kirkeordning

Delmål	Utrede konsekvenser av rettssubjektivitet for Den norske kirke
Resultatmål	Ferdigstille sak til Kirkemøtet: <i>Kirkeordning etter 2013</i> (KM 05/13)
Indikator	Kirkemøtet gir retning for arbeidet med fremtidig kirkelig organisering

Kirkerådet har av Kirkemøtet fått mandat til å utarbeide grunnleggende veivalg for fremtidig kirkelig organisering. Som et ledd i denne prosessen forbereder Kirkerådet også en sak om et øverste, særlig grunnleggende regelverk, en sak om «Den norske kirkes grunnlag» som Kirkemøtet kan behandle som det øverste trinn i det fremtidige kirkelige regelverket.

Om arbeid med fremtidig kirkeordning, se også kapittel 4 *Organisasjon og forvaltning*.

2. Barn, unge og trosopplæring

Hovedmål:

Stimulere til livslang læring i kirken med utgangspunkt i dåpen slik at mennesker kan leve og vokse i den kristne tro.

Hovedmålet søkes realisert gjennom arbeidet med Trosopplæringsreformen, oppfølging av satsingen på aldersgruppen 18-30 år og organene for ungdomsdemokrati i Den norske kirke.

Trosopplæring til alle

Delmål	Trosopplæringsreformen skal videreføres, med sikte på å utvikle et systematisk og sammenhengende trosopplæringstilbud for alle døpte mellom 0 og 18 år
Resultatmål	Sikre alle menigheter trosopplæringsmidler
Indikator	Fullfinansiering av trosopplæringsreformen over Statsbudsjettet

Fullfinansiering av trosopplæringsreformen har stått øverst på Kirkerådets prioriteringsliste i budsjettbrev til departementet i mange år. En kommunikasjonskampanje våren 2012 rettet søkelyset mot manglende bevilgninger til reformen og hadde som mål å gjøre reformen kjent for folk.

Statsråden engasjerte seg i reformens innhold og møtte Kirkerådet til eget møte med dette som tema. Svaret kom i form av en solid budsjettøkning i den avtroppende regjeringens forslag til statsbudsjett 2014. Påtroppende regjering plussset på enda litt.

Statsbudsjett for 2014 med 315 mill. til reformen gir dermed rom for at de siste 20 prosent av menighetene som har ventet på midler, nå kommer med på samme vilkår som de som er faset inn tidligere. Dermed er en viktig milepæl nådd.

Kirkerådet har beregnet at en fullfinansiert reform i 2013 krever en pris- og lønnsjustert ramme på 350 mill. Kirkerådet ga derfor følgende kommentar til bevilgningen i sitt møte i desember: «Trosopplæringsreformen er ikke fullfinansiert i 2014. Dette forutsetter ytterligere bevilgninger i kommende år».

Arbeidet med gjennomføring av Trosopplæringsreformen skjer i tråd med de ordninger og planer som er etablert i et godt samvirke med bispedømmerådene. I forbindelse med 10-årsmarkeringen for Stortingsvedtaket om reformen deltok kirkelig og politisk ledelse og reformen fikk positiv oppmerksomhet.

Trosopplæringskonferansen 2013 samlet omlag 1500 deltakere på Norges Varemesse under overskriften «Ringer i vann». Konferansen løftet fram virkninger Trosopplæringsreformen har hatt i ti år og den betydning trosopplæringen har for barn og unge, kirken og samfunnet. Dette ble feiret.

Tilbud og deltakelse

Det er et mål at alle døpte i Den norske kirke skal få tilbud om 315 timer trosopplæring fram til 18 års alder. Dette er et ambisiøst mål. I menigheter med godkjente planer ble det planlagt å gi et trosopplæringstilbud på gjennomsnittlig 278 timer i 2013. Faktisk gjennomføring viser at det i følge menighetenes rapportering, ble gitt tilbud om 203,4 timer. Det er med andre ord et stykke igjen til måltallet er nådd. Snittet i det innrapporterte materialet er dessuten gått ned siden 2012, da tilsvarende tall var 210.

Nedgangen i timetallet vil i noen grad kunne forklares med økningen i antallet sokn som er tatt inn i driftsfasen i løpet av 2013. Kirkerådet har imidlertid forventet at gjennomførte timer vil øke etter hvert som menighetenes tilbud blir innarbeidet. Årsakene til nedgangen følges opp i dialog med bispedømmekontorene og vil bli redegjort for i Kirkerådets årlige rapport om resultater for Trosopplæringsreformen til departementet i juni.

Oppslutningen om de ulike trosopplæringstiltakene varierer. Konfirmasjonen står sterkt, men også nye breddetiltak som Lys Våken og Tårnagenthelg har fått god oppslutning i løpet av relativt kort tid.

Den gjennomsnittlige deltakelsen ved et utvalg trosopplæringstilbud i menigheter som har godkjent plan, er gått noe opp siden i fjor. KIFO har analysert oppslutningstallene i forhold til hvor lenge menighetene har arbeidet med å utvikle et fornyet tilbud. Tendensen er at i de menighetene som har vært med i reformen lengst, er oppslutningen noe lavere enn landsgjennomsnittet. Dette kan tyde på at det er en utfordring å klare å holde interessen hos målgruppene oppe når tilbudene ikke lenger har nyhetens interesse. Slitasje i menighetene ved å gjennomføre et omfattende tilbud år etter år kan også være medvirkende. Det er samtidig viktig å fastholde at det totale antallet barn og unge som deltar på trosopplæringstiltak øker for hver år som menighetene bygger ut sitt tilbud.

Gjennomsnittlig deltakerandel ved et utvalg trosopplæringstilbud i menighetene med godkjent plan	
Dåpssamtale	99 %
4-årsbok	48 %
Breddetiltak for 6-åringer	29 %
Tårnagenthelg	25 %
Lys Våken	27 %
Konfirmasjon	87 %
Breddetiltak året etter konfirmasjon	19 %
Samlet	49 %

Bispedømmene rapporterte om 221 godkjente planer i 2012. I 2013 rapporteres det om 182 nye godkjente planer. Det totale antallet er da oppe i 403. Antallet godkjente planer er ikke likt antall menigheter som arbeider ut fra godkjente planer, for flere menigheter samarbeider om planarbeidet i trosopplæringen.

At alle landets menigheter nå er i ferd med å utvikle og gjennomføre et fornyet og utbygget tilbud til alle døpte barn og unge, er betydningsfullt på mange måter. Trosopplæringen bidrar til at menighetene er i jevnlig kontakt med sine døpte medlemmer og deres familier.

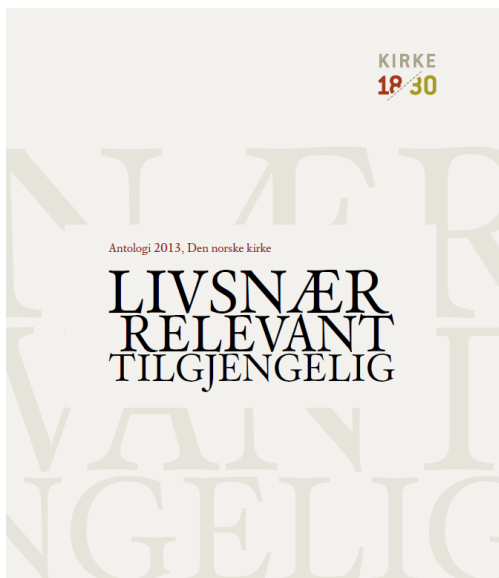
Trosopplæringsarbeidet involverer et stort antall frivillig medarbeidere og preger gudstjenestelivet ved mange anledninger i løpet av kirkeåret.

Kirkerådet utvikler kontinuerlig ressurser for planarbeid og utøvende trosopplæring. Fagmiljøene deltar godt i dette gjennom utviklingsprosjekt og nettverksarbeid. 10 år etter at reformen ble vedtatt er det grunn til å glede seg over reformens betydning for de mange barn, unge og menighetene som omfattes av den.

Når alle landets menigheter fra 2014 er faset med i reformarbeidet, er utfordringen å stimulere fortsatt utvikling og planmessig arbeid for å nå reformen ambisiøse mål når det gjelder innhold, omfang og oppslutning om tilbudet.

Kirke 17-30

Delmål	Utvikle strategi, bevissthet og kunnskap om hvordan være en livsnær og relevant kirke for unge voksne, og skape økt deltakelse og engasjement
Resultatmål	Prodosere relevant ressursmaterieil
Indikator	Etterspørsel, utbredelse og bruk av materiellet

Kirkemøtesaken *Kyrkje 18-30* (KM 06/13) belyste hvordan Den norske kirke kan være en livsnær og relevant kirke for unge voksne. Arbeidet videreføres av ulike aktører med fagutvikling og tiltak.

Antologien *Livsnær, relevant, tilgjengelig* var vedlegg til Kirkemøtesaken, slik at alle Kirkemøtedelegatene mottok denne. Ytterligere om lag 100 trykte eksemplarer er sendt fagpersoner og fagmiljø, bispedømmeråd, organisasjoner og tidsskrift/magasiner.

Antologien kan lastes ned elektronisk fra nettsiden www.kirke18-30.no vederlagsfritt. Det er ikke kjent hvor mange som laster ned antologien. Siden dette ikke er en plan for Den norske kirke, kun et inspirasjonsdokument, er det ikke noen rapportering knyttet til dette arbeidet. Kirkerådet har dermed ingen erfaringsinnhenting når det gjelder bruk av antologien. Det var opprinnelig tenkt at

dette er til bruk i menighetene. Men Kirkemøtet ønsket ikke at det skulle brukes penger på å sende dette ut til menighetene. Det er derfor i stedet brukt andre typer ressurser på å gjøre materiellet kjent.

Strategiarbeidet Kirke 18-30 er et utfordrende arbeid i den forstand at oppmerksomheten retter seg mot en uensartet målgruppe og har forskjellige aktører. Kirke 18-30 handler om materiellutvikling, men også om kompetanseheving, organisering av og samarbeid mellom ulike tjenester, lokalt engasjement og fagutvikling (som utfordrer f.eks sjelesorgen, diakonien, gudstjenesten).

Selv om det utvikles tiltak eller metodikk fra sentralt hold og det legges til rette for erfaringsdeling, er det en utfordring å sikre at engasjement, bevissthet og deltakelse øker i menighetene. En måte å gjøre dette på, er å bruke pilotmenigheter til å prøve ut tiltak eller metodikk. Det utvikles to tiltak i 2013/2014 (1. om å vokse i troen og 2. om å være par og foreldre – et tilbud til dåpsforeldre) som skal testes ut i menigheter i 2014 og det skal rapporteres fra disse.

3. Gudstjenesteliv

Hovedmål:

- a) Fornye kirkens gudstjenesteliv etter de mål som Kirkemøtet og Kirkerådet fastsetter.
- b) Utarbeide gudstjenestemateriell på de tre samiske offisielle språkene sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk.

Kirkens gudstjenesteliv har i 2013 gjennomgått viktige reformprosesser som Kirkerådet har vært i nær kommunikasjon med. De aller fleste menighetene har utformet, fått godkjent og tatt i bruk en lokal grunnordning for gudstjenestelivet. Antall nattverddeltakere viser en jevn økning de siste årene, mens antall avholdte gudstjenester og samlet antall gudstjenestedeltakere er synkende.

Delmål	Gi rom for større fleksibilitet og valgfrihet i menighetene, mer involvering fra flere deltakere og sterkere stedlig forankring av gudstjenestelivet
Resultatmål	Utgivelse av Salmebok 2013
Indikatorer	a) Gjennomsnittlig deltakelse pr gudstjeneste b) Gjennomsnittlig deltakelse pr gudstjeneste på søn- og helligdager

Fleksibilitet og valgfrihet

Gudstjenestereformens målsetning om mer involvering fra flere deltakere som medliturger, er allerede i ferd med å bli realisert i mange menigheter. Nye personer er blitt trukket inn i arbeidet med gudstjenestens bønner, tekster, musikk og om hvordan liturgiens handlinger skal utformes.

Den store fleksibilitet og valgfrihet som preger gudstjenestereformen har samtidig vist seg å stå i motsetning til ønsket om alles involvering i gudstjenesten. Dette gjelder særlig utprøvingen av ny liturgisk musikk, som har ført til at mange ikke kan delta i sangen når de er på gudstjeneste i en nabomenighet, som har valgt annen liturgisk musikk. Kirkerådet sendte derfor ut et veiledningsbrev til menighetene om dette etter at Kirkerådet hadde drøftet saken *Status for gudstjenestereformen* (KR 32/13).

Salmebok 2013

Den nye salmeboken, som er viktig for gudstjenesten, men også for den enkelte og hjemmene, er blitt mottatt med begeistring. Den ivaretar både hensynet til å videreføre godt innsungne salmer og innføre nye salmer innenfor ulike sjangre. Mange menigheter tok i bruk den nye salmeboken fra 1. søndag i advent 2013, mens andre menigheter har vedtatt å innføre den i løpet av 2014. Mange steder har man arrangert egne salmekvelder og feiret den nye salmeboken.

Deltakelse på gudstjenester

I følge Kifo sin tilstandsrapport for Den norske kirke 2013 ble det i 2012 avholdt ca. 700 færre gudstjenester enn i 2011. Totalt ble det avholdt 64 852 gudstjenester og tallet på besøkende gikk ned med nesten 250.000. Tallene for 2013 er ikke klare ved fristen for årsrapportering.

Foreløpige tall fra 2013 (Bjørgvin og Tunsberg mangler) viser et gjennomsnitt på 94 deltakere pr gudstjeneste. Dette er samme tall som i 2012. På søn- og helligdager er det foreløpige tallet imidlertid en anelse bedre enn i 2012. Gjennomsnittlig deltakelse er her 99. I 2012 var tallet 98,2.

Den mest markerte utviklingstendensen i gudstjenestedeltakelsen de siste årene er at antall gudstjenester går ned og samlet gudstjenestedeltakelse tilsvarende. Dette har sammenheng med lokale arbeidsforhold og økonomi. Særlig ser det ut til at flere gudstjenester på 2.dagene samlokaliseres i prostiet samt at gudstjenestefrekvensen trappes noe ned der befolkningsgrunnlaget er svekket vesentlig over tid.

Snitt besøkende pr gudstjeneste er noenlunde stabilt. Det vil si at så langt har gudstjenestereformen i liten grad ført til økning i gudstjenestedeltakelsen. Det er også en markert økning i antall gudstjenester med nattverd og i samlet nattverddeltakelse. Dette er en ønsket utvikling. I Kirkemøtets behandling av gudstjenestereformen ble det lagt føring på at en normal hovedgudstjeneste feires med nattverd.

Mange av gudstjenestene i forbindelse med trosopplæring inkluderer også nattverdfeiring. På bakgrunn av Kirkemøtets behandling av gudstjenestereformen er nattverdfeiringen åpnet for alle døpte, også for små barn. Flere utviklingstrekk tyder også på at den høye terskelen for å gå til nattverd som i mange tiår har preget norsk fromhetskultur er i endring slik at flere både barn og voksne naturlig går til nattverd i gudstjenesten. Dette er en ønsket utvikling.

Fremover vil det arbeides offensivt med å øke gudstjenestedeltakelsen i Den norske kirke.

Når det gjelder utvikling av samisk gudstjenestemateriell, se Samisk kirkeråds rapport, kapittel 8.

4. Organisasjon og forvaltning

Hovedmål:

- a) Ha oppmerksomhet på saker av felles kirkelig karakter.
- b) Legge til rette for lokal organisasjonsutvikling gjennom kompetanseheving og utviklingsarbeid.

Den norske kirkes organisasjon er i endring. Endringsprosesser har potensiale i seg til å vitalisere og gi ny motivasjon og retning. Samtidig er risikoen for uro og energilekkasjer stor. Rekrutteringen til kirkelige stillinger avhenger av at folk ser på kirken som en trygg, god og meningsfull arbeidsplass som de kan identifisere seg med. Rekruttering, omdømmebygging og organisasjonsutvikling må derfor ses i sammenheng.

Lokal organisasjonsutvikling

Delmål	Samle og utbre kunnskap om lokal organisasjonsutvikling i menighetene
Resultatmål	Bidra til at kirkelige organer får tilgang til adekvat kompetanse for fremtidig endring og omstilling
Indikator	Gjennomføre prosjektet <i>Lokal organisasjonsutvikling</i> sammen med KA

Kirkerådet har sammen med KA ledet og gjennomført et 3-årig prosjekt *Lokal organisasjonsutvikling* fra 2011 til 2013. Lokalt er det flere steder identifisert et behov for endring, særlig i områder der de kirkelige forvaltningsorganene er små og sårbare.

Gjennom prosjektet er det blant annet opparbeidet kunnskap og kompetanse om drivkrefter og motkrefter i den kommunale finansiering, behandling av statistikk om lokal kirkelig aktivitet (styringsdata), endringsledelse ved lokale endringsprosesser og utvikling av et konkret opplæringsprogram innen endringsledelse for lokalt og regionalt ansatte ledere. Et omfattende kurs for kirkelige ledere i tre bispedømmer er gjennomført.

Refleksjonsprosess om fremtidig kirkeordning

Kirkerådet har utarbeidet et sammendrag etter refleksjonsprosessen om fremtidig kirkeordning som ble gjennomført høsten 2012. Sammendraget, som var vedlagt saken om kirkeordning til Kirkemøtet 2013, gir et viktig bilde av den lokale kirkes behov for videre organisasjonsutvikling, uttrykk for problematiske sider ved dagens organisering samt forslag til justeringer og endringer Kirkerådet bør ta tak i fremover.

De nærmere 800 innspillene utgjør samlet sett et viktig grunnlag for det videre arbeid med å avklare mål, utforme strategier samt disponere ressurser med sikte på å utforme en robust og fremtidsrettet

kirkeordning. At mange lokale organer benyttet anledningen til å sende innspill i prosessen, styrker Kirkemøtets samlede beslutningsgrunnlag, og det gir Kirkerådet avgjørende kjennskap til lokalkirkelige organisasjonsbehov.

Innspillene fra refleksjonsprosessen utgjør også et viktig materiale for den evalueringen av kirkeloven som er igangsatt av departementet. Det er dessuten av stor betydning at alle som har deltatt i refleksjonsprosessen vil være mer forberedt når de i årene som kommer skal delta i høringer blant annet på konkrete løsningsforslag.

Om arbeid med fremtidig kirkeordning, se også kapittel 1. *Stat – kirke*.

Kirkestatistikk

Kirkerådet ser et potensiale for å utnytte alle data som samles inn om Den norske kirke. En rekke data om sysselsetning, befolkning, frivillige medarbeideres innsats, tjenester og økonomi samles inn gjennom ulike rapporteringssystemer. Datasettene representerer samlet sett et betydelig kompetansegrunnlag både for analyse, planlegging og styring av kirkelig virksomhet, særlig når kirkelige data kan kobles mot demografiske data.

I dag er for lite ressurser prioritert til arbeidet med å systematisere og sette dataene sammen. Viktige utviklingstrekk som kan synliggjøres ved dette, blir ikke publisert. Dette medfører at kirkelige organer i beskjeden grad kan utnytte statistikken. En får ikke målt det arbeidet som er lagt ned på en tilstrekkelig måte og heller ikke brukt statistikk som styringsverktøy. Kirkerådet mener innhentede data kunne vært utnyttet i mye større grad.

Rekrutteringssituasjonen

Kirkerådet ser med uro på rekrutteringssituasjonen i Den norske kirke – både at det i dag ikke er en overordnet og tilstrekkelig ledelse av rekrutteringsarbeidet og at behovet for rekruttering er stort. Kirkerådet mener selv å ha et overordnet ansvar for rekruttering, både til kirkelige studier og til kirkelige stillinger, men har i dag ikke prioriterte ressurser til å ivareta dette på en tilfredsstillende måte.

En hovedutfordring er at ivaretagelse at en samlet rekrutteringsinnsats etter Kirkerådets mening vil kreve store ressurser. Kirkerådet erkjenner at rekrutteringssituasjonen krever et større informasjons- og omdømmearbeid. En må koordinere innsats mellom mange kirkelige aktører, noe som vil kreve en større organisering, og en må stimulere arbeidsgivere og arbeidsplasser til å tilby attraktive stillinger i kirken.

En viktig målgruppe for rekruttering vil være barn og unge. Den norske kirke konkurrerer i stor grad med andre arbeidsgivere i samfunnet om å få dyktige medarbeidere rekruttert til kirkelig tjeneste.

5. Diakoni

Hovedmål:

Gjennom kirkens omsorgstjeneste skal evangeliet formidles også ved handling. Kirken vil at dette skal skje gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferd.

Det er Kirkerådets oppgave å følge opp *Plan for diakoni*, som Kirkemøtet vedtok i 2007. På tross av at diakonifeltet har begrensede ressurser, er det Kirkerådets inntrykk at bevisstheten om og engasjementet for diakoni er økende.

Flere diakonistillinger – Samhandlingsreformen

Delmål	Bidra til diakonal utvikling i tråd med <i>Plan for diakoni</i> og med særlig vekt på Samhandlingsreformen
Resultatmål	Igangsette forprosjekt om Samhandlingsreformen og lokalkirken og starte prosess med å utvikle Kirkemøtesak om kirke- helse
Indikator	At arbeidet er igangsatt og at det foreligger skriftlige utkast

Flere preste- og diakonstillinger har i flere år vært blant Kirkerådets tre prioriterte områder i budsjettbrev og budsjettsamtaler med myndighetene. Kirkerådet har her kunnet vise til den rødgrønne regjeringens egne ambisjoner i regjeringserklæringen fra 2009. Bevilgning til flere diakonstillinger har imidlertid latt vente på seg, men i Statsbudsjett 2014 kom endelig statstilskudd til 10 nye diakonstillinger. Bevilgningen forutsetter lokal delfinansiering.

Kirkerådet arbeider med å synliggjøre behovet for diakonstillinger i forbindelse med den statlige Samhandlingsreformen, som trådte i kraft 1. januar 2012. Det er reformens mål at pasienter skal få bedre tilpassede og koordinerte tjenester, og det legges mer vekt på forebygging. Samhandlingsreformen åpner for utvikling av samarbeid mellom kirkens omsorgstjeneste og lokal helsetjeneste.

Noen få diakonstillinger er så langt opprettet i forbindelse med samhandlingsreformen.

Første utkast til prosjektrapport om Samhandlingsreformen og lokalkirken foreligger. Forut for denne har det vært en bred prosess og flere seminarer er avholdt. Arbeidet med Kirkemøtesak om kirke- helse er påbegynt.

Kirkens kriseberedskap

Delmål	Bidra til at kirkens beredskap og tjenester ved katastrofer og ulykker fungerer tilfredsstillende
Resultatmål	Følge opp bispedømmenes lokale planer ut fra ny mal
Indikator	Nye maler er utarbeidet og lokale planer er ferdigstilt, gjennomgått og lagt ut på nettet

Det er gjennomført mange tiltak for å bidra til at kirkens beredskap og tjenester ved katastrofer og ulykker fungerer tilfredsstillende. Det er ingen systematisk rapportering på dette feltet, men tilbakemeldinger indikerer at Den norske kirke er en god samvirkeaktør ved aktuelle hendelser.

Lokale planer utviklet fra felles mal er lagt ut på nettet i 10 bispedømmer.

Forebygge overgrep

Delmål	Bidra til å forebygge overgrep i kirken, arbeide for gode rutiner for håndtering av overgrepssaker
Resultatmål	Evaluere og legge til rette for videreføring av kontaktpersonordningen og bidra til kompetanseøkning
Indikator	At ny avtale om kontaktpersonordningen kommer på plass og at «Øvelsesverksted» som belyser mange fasetter av problematikken formidles i begge arbeidsgiverlinjer

Det er gjort et betydelig arbeid med å forebygge overgrep i kirken og arbeide for gode rutiner for håndtering av overgrepssaker. Samordnet rapportering fra begge arbeidsgiverlinjer viser at det blir færre kjente overgrepssaker. Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep er Den norske kirkes fremste fagmiljø på feltet og bidrar til at målene nås.

Nye avtaler mellom KA – Kirkens arbeidsgiver- og interesseorganisasjon, Kirkerådet og Bispemøtet om kontaktpersonordningen er underskrevet, og gjennomarbeidet «Øvelsesverksted» er sendt ut.

Inkludering

Delmål	Bidra til at Den norske kirke skal være tilrettelagt for og inkludere mennesker med nedsatt funksjonsevne og mennesker med utviklingshemninger
Resultatmål	Bidra til at Den norske kirke skal være tilrettelagt for og inkludere mennesker med nedsatt funksjonsevne og mennesker med utviklingshemninger
Indikator	Veilederen blir utgitt og lanseres

Det mangeårige pionerarbeidet for likeverd, inkludering og tilrettelegging for mennesker med utviklingshemning bidrar til større bevissthet om at assistanse til å praktisere egen tro og livssyn også kvalifiserer til støtte fra helsevesenet. En slik bevissthet er nå nedfelt i rundskriv, og veiledningsmaterialet som er utgitt i år, er svært viktig i denne sammenhengen.

Veilederen er utgitt av Helsedirektoratet, Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, Norges kristne råd og Kirkerådet i fellesskap. Lanseringen skjedde ved et arrangement på et sykehjem i Lørenskog i desember 2013. Utsending og kursing skjer i 2014.

Den enkelte menighet utfordres til å legge forholdene til rette for et godt samspill til beste for den som har behov for assistanse (sak KM 9/12). Ved at Den norske kirke er representert i Kirkenes Verdensråds nettverk som arbeider med inkludering og tilrettelegging for funksjonshemmede i kirken (EDAN), får dette arbeidet i Den norske kirke også ringer i vann i internasjonal, økumenisk sammenheng.

Lokalt skjer det mye for å utvikle inkluderende fellesskap med større oppmerksomhet om samhandling og Samhandlingsreformen. Et materiale om dette er samlet inn og vil bearbeides og bli presentert i en publikasjon, som vil foreligge neste år.

Delmål	Styrke innsatsen for integrering og tilrettelegging ved å utvikle hjelpemateriell og videreutvikle samhandlingen på feltet
Resultatmål	Bidra til utgivelse av heftet «Trosopplæring og konfirmasjon med like muligheter for alle».
Indikator	Heftet utgis

Resultat: Heftet ble utgitt av KA - Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon og Kirkerådet.

Delmål	Bidra til å synliggjøre og styrke funksjonshemmedes rolle i internasjonal, økumenisk sammenheng
Resultatmål	Lage kortfilm, i engelsk og norsk versjon, med rådgivers arbeidsliv som hovedfokus
Indikator	Filmen foreligger og tas i bruk internasjonalt og nasjonalt

Resultat: Filmen forelå i norsk og engelsk utgave i november. Den ble tatt i bruk for første gang ved KVs generalforsamling i Korea. Den skal formelt lanseres i Norge i 2014.

Sosialetikk

Delmål	Gi bidrag som styrker Den norske kirkes rolle i samfunnsdebatten blant annet ved arbeid med temaene økonomi og etikk, samliv og religionspolitikk.
Resultatmål	Arrangere en større dagskonferanse med tema som gjelder dialog mellom økologisk/alternativ og mainstream tilnærming til økonomisk tenkning
Indikator	Avholdt eller sendt ut invitasjon til konferansen

Resultat: Konferansen ble besluttet flyttet til januar 2014. Invitasjon ble bredt utsendt i november.

Kjønn og likestilling

Delmål	Bidra til at kjønns- og likestillingsperspektivet innarbeides på alle nivå og felt i Den norske kirke.
Resultatmål	Å bidra til at Stemmerettsjubileet 1913-2013 markeres og at ressursmaterialet til 8. marsgudstjenester tas i bruk
Indikator	At 8. mars- og andre gudstjenester avholdes i anledning stemmerettsjubileet og at Camilla Collett-monologen og andre arrangementer gjennomføres

Det er tankevekkende at markering av jubileer, dette året Stemmerettsjubileet 1913-2013, viser seg å være det som gir mest oppmerksomhet om kjønn og likestilling i kirke og samfunn. Jubileet ble blant annet markert ved en rekke 8. marsgudstjenester i ulike deler av landet. Også andre gudstjenester markerte stemmerettsjubileet.

Camilla Collett-monologen bidrar blant annet til bedre forståelse av kampen for likestilling. Ulike arrangementer er gjennomført og monolog-programmet er gjennomført etter planen (se også kapittel 6. Kultur).

Skaperverk og bærekraft

Delmål	Styrker tverrkirkelig nettverk og samler kirkene lokalt og nasjonalt bak felles mål og større engasjement for miljø, forbruk og rettferd, skaperverk og bærekraft. Skaper framtidstro med effektiv kommunikasjon i ord og handling
Resultatmål	Følge opp virksomheten i prosjektets arbeids- og styringsgruppe og ivareta løpende kontakt med de samarbeidende partene, deriblant arbeid med faglig og teologisk grunnlag og revidering av strategi- og målstyringsdokument
Indikator	Styrket samarbeid og samhold og ferdigstilte dokumenter om teologi, strategi og målstyring

Den norske kirke har som mål å være en tydelig aktør i arbeidet for mer bærekraftige og miljøvennlige samfunn lokalt, nasjonalt og globalt. Kirken vil være bidragsyter til en mer ansvarlig klima- og miljøpolitikk i Norge.

Det har vært økt oppmerksomhet omkring Den norske kirkes arbeid med klima og miljø i løpet av 2013. Dette er mye på grunn av to forhold: Kirkemøtesaken *Forsvarlig etisk forvaltning av norske petroleumsressurser og bruk av oljefondet* (KM 12/13) og deltakelsen i kampanjen Klimavalg 2013.

Resultatet av arbeidet er økt engasjement og større bredde i tilslutningen, men også en fornyet diskusjon om Kirkens plass og rolle i samfunnet og i politikken. 30 kristne organisasjoner og kirkesamfunn ble mobilisert i Klimavalg-kampanjen

Samarbeidsprosjektet *Skaperverk og bærekraft* er godt egnet til å forene ulike kirkesamfunn og organisasjoner om felles sak, og dermed skape en samlet stemme, med større mulighet for gjennomslag.

Prosjektets og Den norske kirkes rolle i samfunnsdebatten har vakt begeistring blant miljøorganisasjoner og andre. En grundig intern og ekstern evaluering av Den norske kirkes deltakelse i Klimavalg 2013, slik den er oppfattet i blant annet media, av politikere og blant folk flest, er gjennomført.

Den eksterne evalueringen viste blant annet at Fremtiden i våre hendes partieuvaluering (FiVH) førte til stor synlighet. Som en del av Klimavalg 2013 måtte Kirken tåle å bli konfrontert med FiVHs arbeidsform og standpunkter både i media og internt i organisasjonen.

Kirken ble trukket frem offentlig i denne sammenhengen fordi det var en større overraskelse at kirken var en del av sammenslutningen enn mange av de andre alliansepartnerne. Dette viser at kirkens engasjement kan bidra til å gi saker større synlighet. Den eksterne evalueringen viser at de som i sterke grad har oppfattet kirkens engasjement, bor på Sør-Vestlandet og Sørlandet, der medietrykket var størst. Dermed har ikke kirkens engasjement for klima og miljø nådd bredt ut. Dette bekreftes av befolkningsundersøkelsen, der bare to av ti svarer at de har oppfattet at kirken deltok i en klimaallianse.

Det er grunn til å tro at Klimavalg 2013 fikk økt oppmerksomhet gjennom kirkens deltakelse, og at kirken bidro til å gi alliansen og klimasaken synlighet i en fragmentert valgkamp der mange kjempet om oppmerksomhet (se også kapittel 9. *Kommunikasjon*).

Kirkerådet går inn for at både Den norske kirke og samarbeidsprosjektet *Skaperverk og bærekraft* fastholder og intensiverer sitt klimaengasjement.

Skaperverk og bærekraft medvirket ved en rekke lokale arrangementer og bidrog i organiseringen av en økumenisk gudstjeneste i Oslo. Følgende dokumenter for *Skaperverk og bærekraft* er ferdigstilt: Faglig grunnlag, teologisk grunnlag, kommunikasjonsplattform og målstyring/årsplan. I tillegg er heftet *Klimarettferdighet* utgitt.

6. Kultur og kirkemusikk

Hovedmål:

- a) Øke kompetansen på kulturfeltet for å stimulere til økt bruk av kunst og kultur i kirken samt stimulere til engasjement og oppfølging av kulturarven.
- b) Gjennom kirkemusikk å bidra til å tolke og formidle kristen tro i menighetene.

Kirke og kultur

Delmål	Kirken skal videreutvikle og styrke sin rolle som kulturformidler ved å satse på bredde, kvalitet og samspill mellom amatører og profesjonelle aktører
Resultatmål	
Indikatorer	<ul style="list-style-type: none"> a) Antall kulturprosjekter med offentlig tilskudd b) Antall nye samarbeidstiltak siste år c) Antall tiltak og/eller deltakere på kompetansehevende tiltak

For å øke kompetansen på kulturfeltet i menighetene har det vært gjennomført samlinger for kulturrådgiverne i bispedømmene. Det er også opprettet en arbeidsgruppe for visuell kunst og for Den kulturelle skolesekken.

Camilla Collet-forestillingen har vært fremført i mange kirker for over 7.000 elever i videregående skole i forbindelse med jubileet for kvinners stemmerett. Materiell til en Festgudstjeneste, bønnedag for land og folk som del av Grunnlovsjubileet 2014, ble utarbeidet og sendt menighetene.

I følge bispedømmenes rapportering fikk 398 kirkelige kulturtiltak støtte fra offentlige (statlige, fylkeskommunale og/eller kommunale) tilskuddsordninger i 2013. Til sammen ble det gitt støtte på drøyt 14,2 millioner kroner. Dette er en stor økning på drøyt 6,6 millioner sammenliknet med 2012.

Koralbok

Å ferdigstille Koralbok 1-2 har vært et betydelig kirkemusikalsk løft, og innholdet i koralboken har vunnet respekt for høy kvalitet. Besifringssalmeboken forelå også høsten 2013 og har gjort akkompagnement til salmesang mer tilgjengelig for mange, ikke minst for unge. I Kirkerådets lansering av den nye salmeboken har ulike kirkemusikalske uttrykk blitt tatt i bruk, i tråd med den sjangerbredden som preger den nye salme- og koralboken.

Kirkebygg

Rådgivning om kirkebygg er et stort og arbeidskrevende felt. En utredning om Kirkehuset og lovgivningen ble ferdigstilt og Kirkerådet arrangerte en kirkebyggkonferanse hvor mange aktuelle problemstillinger ved kirkebygg ble drøftet med tanke på en høring om kirkebygg våren 2014.

7. Økumenikk og internasjonale spørsmål (MKR)

Hovedmål:

Bidra faglig og relasjonsbyggende, i samhandling med andre kirker, organisasjoner og livssynssamfunn, i arbeidet med å styrke kristen enhet, misjon, interreligiøs forståelse og sosial rettferdighet.

Økumeniske generalforsamlinger

Delmål	Ivareta Den norske kirkes medlemskap i de økumeniske organisasjoner for å styrke den globale kirkens arbeid for enhet og felles vitnesbyrd og oppdrag i verden
Resultatmål	Dnk skal bidra til at generalforsamlingene til Kirkens verdensråd og Konferansen av europeiske kirker styrker og fornyer disse organisasjonenes identitet og arbeid
Indikator	Oppslutning om generalforsamlingene og konstruktive vedtak

Den globale kirkens arbeid for enhet og felles vitnesbyrd og oppdrag i verden ble i 2013 styrket særlig gjennom generalforsamlingene til Konferansen av europeiske kirker (KEK) i Budapest i juli og Kirkens verdensråd (KV) i Busan i oktober/november. KEK vedtok en ny konstitusjon som kan gjøre organisasjonen mer effektiv med den hensikt å støtte medlemskirkenes kristne vitnesbyrd i et Europa preget av sekularisering, migrasjon, multikulturelle samfunn og sosial og økonomisk krise.

KV-møtet var et stort løft for den økumeniske bevegelse. Aldri tidligere har generalforsamlingen har så stor oppslutning både i antall deltagere og i økumenisk bredde. Tilliten til nåværende ledelse ble klart uttrykt, og KV arbeider nå mer målrettet med tanke på å utvide det økumeniske fellesskapet til nye kirker og kristne grupper, og ved å konsentrere programvirksomheten mer.

Det nye programmet *Pilgrimage of Justice and Peace* legger et godt grunnlag for økt samarbeid mellom medlemskirker og partnere og har som mål at kirkene i enda større grad enn tidligere skal bidra til freds- og forsoningsprosesser og styrke menneskers verd og rettigheter. KVs nye misjonsdokument og dokumentet *Kirken* bekrefter den verdensvide kirkens misjonsoppdrag hvor misjon forstås som evangelisering, diakoni og profetisk røst. Med utgangspunkt i disse dokumentene som er bredt forankret langt ut over KVs medlemskirker, er det lagt et grunnlag som styrker enheten i den globale kirken og oppfordre til å forkynne Jesus Kristus som verdens frelser.

Den norske kirkes delegasjoner var svært aktive under begge generalforsamlingene, og Mellomkirkelig råd følger nå opp vedtakene i Den norske kirke. Begge møtene bidro til et forsterket økumenisk samarbeid i Norge og Norden gjennom at vi hadde et nært og godt samarbeid med Kirkens Nødhjelp, Norges Kristne Råd og de andre nordiske kirkene og kristne rådene både i planleggingen og under generalforsamlingene.

Vår lutherske identitet

Delmål	Styrke Den norske kirkes identitet som en luthersk kirke som er en del av et verdensvidt økumenisk fellesskap
Resultatmål	Gi økumeniske og internasjonale innspill til arbeidet med kirkeforståelse og ny kirkeordning
Indikator	Omfang av kontakt med en bredde av tiltak og samarbeidspartnere som er involvert i arbeid med Den norske kirkes selvforståelse

MKR ønsker å gi innspill til hvordan Den norske kirke kan klargjøre og styrke sin selvforståelse som en luthersk kirke i en omstillingsprosess. Det er en utfordring å få til gode teologiske samtaler om 'folkekirken' og vår økumeniske identitet i en prosess som naturlig nok handler mye om forvaltningsmessige og juridiske endringer. MKR har hatt et svært godt samarbeid med Bispemøtet om blant annet faglige seminarer om kirkeforståelse. KV-dokumentet om Kirken ble oversatt til norsk, og dokumentet *From Conflict to Communion* som handler om luthersk-katolske relasjoner de siste 500 årene, er viktige ressurser for Dnk, også i planlegging av reformasjons-markeringen.

I 2014 må vi intensivere planleggingen av 2017-markeringen. Ungdommens kirkemøtes behandling av saken om økumenikk er tatt med som en viktig ressurs i MKRs arbeid med økumenisk handlingsplan. MKR har bevisst også trukket KR's ungdomsutvalg inn i dette arbeidet for å kunne videreutvikle det økumeniske arbeidet for dagens og morgendagens kirke.

Interreligiøst samarbeid

Delmål	Videreføre et interreligiøst samarbeid og dialog for bedre å kunne samhandle og forstå mennesker med annen religiøs tilhørighet, til berikelse for samfunnet, og som bidrag til fred og forsoning lokalt og globalt
Resultatmål	Videreutvikle og forsterke dialogen med jøder og muslimer
Indikator	Gjennomføring av «Abrahams barn» reise

I februar 2013 dro dialoggruppen *Abrahams barn* sammen til Israel og Palestina i den hensikt å få mer kunnskap og en bredere felles referanseramme for religionsdialogen i Norge. Konflikten i Midtøsten påvirker også relasjonene mellom jøder, kristne og muslimer i Norge, og dialoggruppa ønsker å bidra til å bedre disse. Arbeidet med religiøs ekstremisme som kontaktgruppa mellom MKR og Islamsk Råd Norge driver, lå der som bakteppe for en reise som utfordret deltakerne til å bevege seg inn i et svært krevende landskap. Turen var et modig – men nødvendig – prosjekt for å komme videre i dialogene her hjemme, fordi deltakerne ble eksponert for dype konflikter hvor religion spiller en rolle, og for menneskelig lidelser på alle sider av konflikten. Tiden etter turen er brukt til å bearbeide opplevelsene slik at dialoggruppa kan bidra konstruktivt til i et flerreligiøst Norge.

MKR utarbeidet, på oppfordring fra Det Mosaiske Trossamfund, og i samarbeid med Kirkelig dialogsenter i Oslo og seksjon for barn og unge i Kirkerådet, et trosopplæringsmaterieell om antisemittisme, islamofobi og fordommer mot romfolk. Den norske kirke må ta ansvar for å gi våre ungdommer økt kunnskap som kan motvirke fordommer og hat mot medmennesker som har en

annen religion og kultur enn oss selv. Gjennom dette kan kirken bidra til gode lokalsamfunn preget av respekt og inkludering.

I arbeidet med å utarbeide høringsuttalelse til Stålsett-utvalgets innstilling har det vært viktig å støtte ønsket om at Norge skal være et livssynsåpent samfunn hvor alle tros- og livssynssamfunn behandles likeverdig. Samtidig har hensynet til vår kristne arv og tradisjon blitt vektlagt i Kirkerådets hørings svar.

Diakonale oppdrag globalt

Delmål	Bidra til å styrke den globale kirkens diakonale oppdrag gjennom arbeidet for fred, menneskerettigheter, global rettferdighet og vern om skaperverket
Resultatmål	Deltagelse i globale kirkelige kampanjer som påvirker FN til å vedta «Arms Trade Treaty» og nye klimaforpliktelser
Indikator	Vedtak i FN om våpenhandel og klima

En utrolig gledelig begivenhet for MKRs arbeid i 2013 var da FN 2. april med bare tre stemmer mot, vedtok den nye våpenhandelsavtalen (ATT - Arms Trade Treaty). Norge var blant de første landene til å signere avtalen, og januar 2014 ble den tatt inn i norsk lov. Det er grunn til å tro at engasjementet til sivilsamfunnsorganisasjoner, herunder den globale kirkekampanjen, kan ha påvirket FN. I så fall har vi gjennom dette trolig bidratt til at mange menneskeliv blir spart. MKR var sammen med Kirkens Nødhjelp og Norges Kristne Råd initiativtaker da Kirkenes verdensråd igangsatte en kampanje for en ATT-avtale. MKR sikret støtte fra norsk UD til driften av kampanjen, og senere tok Svenska Kyrkan over finansieringen. KVs leder Walter Altmann roste i sin tale til forrige sentralkomitémøte i KV, Den norske kirke som en foregangskirke for hvorledes KV kan samarbeid med medlemskirker om fredsarbeid.

I 2013 ferdigstilte MKRs menneskerettighetsutvalg en ny utredning om Den norske kirkes menneskerettighetsarbeid. Sist en slik prinsipiell betenkning ble laget, var midt på 1980-tallet, og det forberedes nå en sak til KM i 2014 om kirkens arbeid med menneskerettighetene. Dette er en sak som har potensiale til å få mye offentlig oppmerksomhet og som kan synliggjøre, forsterke og fornye kirkens diakonale arbeid, både her hjemme og internasjonalt. Nytt i forhold til dokumentet fra 1980-tallet er at 2013-utredningen ser både nasjonalt og internasjonalt vern av menneskeverd og menneskerettigheter i sammenheng.

I forkant av stortingsvalget i 2013 ble Den norske kirke med i Klimavalg 2013-kampanjen. Det er svært gledelig at denne kampanjen fikk så bred oppslutning blant kirkesamfunn og kristne organisasjoner, og den markerer et gjennombrudd i det økumeniske klimasamarbeidet i Norge. Misjonsorganisasjonenes erfaringer med hvorledes klimaendringene ødelegger livsgrunnlaget for de mest utsatte menneskene på grasrota i samarbeidslandene, ble viktig for det kirkelige klimaarbeidet. Det nære samarbeidet med Kirkens Nødhjelp må også trekkes fram.

I 2013 klarte MKR å videreføre de initiativene vi, sammen med Kirkens Nødhjelp og Norges Kristne Råd, har tatt for å få til et interreligiøst klimasamarbeid i Norge. Under FN-toppmøtet i Polen i november fikk den norske NGO-delegasjonen internasjonal oppmerksomhet nettopp på grunn av sin brede sammensetning. Her er vi en pioner, og både LVF og KV etterspør nå sterkere samarbeid om

klimarettferdighet med Den norske kirke ut fra våre erfaringer med bredt kirkelig og interreligiøst klimaengasjement.

Krigen i Syria og den konfliktfylte utvikling i hele Midtøsten satte mye av dagsordenen for MKRs engasjement i regionen i 2013. MKR har hatt et særlig fokus på trosfrihet og beskyttelse av utsatte minoriteter. De kristnes situasjon har opptatt rådet sterkt, og samarbeidet med KV om det kristne nærværet i Midtøsten har fortsatt. MKR sikret gjennom norsk UD-finansiering midler til å arrangere en stor kirkelederkonferanse om de kristnes situasjon i regionen i Beirut i mai, arrangert av KV og Kirkerådet i Midtøsten. Her hjemme var MKR medarrangør av en konferanse om samme problematikk på Misjonshøgskolen i oktober. Religionsdialoger mellom jøder, kristne og muslimer som MKR er involvert i i Midtøsten, skal være et bidrag til fred og forsoning og til demokratibyggning. Dette gjelder også engasjementet vårt i Rådet for religiøse institusjoner i Jerusalem, som er ett av få – om ikke det eneste stedet – hvor religiøse ledere fra alle tre religioner møtes.

I 2013 ble artikkelsamlingen om det palestinske Kairos-dokumentet utgitt av MKR. Den var et resultat av en konsultasjon holdt i 2012 i samarbeid mellom Teologisk nemnd og Komiteen for internasjonale spørsmål. MKR høstet gode erfaringer med å arbeide med Israel/Palestina både ut fra en teologisk og menneskerettslig innfallsvinkel.

Kirkeuka for fred i Israel og Palestina fikk mye medieomtale i 2013. Det kom kritikk, også i Kirkerådet, som var knyttet til at hjemmesiden til Kirkeuka hadde en lenke til det engelskspråklige materialet som inneholdt en bønn som omhandlet den israelske okkupasjonen. Kritikken lærte oss at MKR må ha en bedre kommunikasjonsberedskap og lage tydeligere informasjonsmaterieell i forkant av neste års Kirkeuke. Men samtidig med at kritikken kom særlig i den kristne pressen, ble det holdt mange arrangementer med god oppslutning som MKR har fått svært gode tilbakemeldinger på.

Asylpolitikk og integrering

Delmål	Framheve det kristne menneskesyn og menneskeverd i arbeidet med flyktning- og asylspørsmål og integrering
Resultatmål	Bidra med kristne perspektiver i den offentlige debatten
Indikator	Synlighet i den offentlige debatt om flyktning- og asylspørsmål og integrering

Gjennom kontinuerlig arbeid har MKR fortsatt å tydeliggjøre det kristne menneskesynet og menneskeverdet i arbeidet med flyktning- og asylspørsmål og integrering. I 2013 ble kampanjen for 'papirløse' avsluttet, men arbeidet følges opp med nye tiltak. Det ble holdt en konsultasjon om kirkeasyl, og sammen med Kirkens Bymisjon og Samisk kirkeråd møtte vi justisministeren for å formidle kirkens syn på problematikken knyttet til fattige tilreisende arbeidssøkere, særlig romfolk. Vi opplever at kirkens engasjement i asylpolitikk blir lagt merke til i samfunnsdebatten, og at den har bred støtte internt i kirken. Ikke minst biskopene har bidratt til dette.

Misjon

Delmål	Styrke forståelsen av og engasjementet for helhetlig misjon i Den norske kirke
Resultatmål	Følge opp vedtaket i KM-sak fra 2012 i bispedømmer og menigheter
Indikator	Omfanget av arrangementer vi inviteres til, og tiltak vi selv initierer

Kirkemøtesaken i 2012 om misjon har ført til at misjon er blitt satt tydeligere på dagsordenen i bispedømmene, noe vi merker gjennom flere henvendelser til Mellomkirkelig råd om å delta på arrangementer. I 2013 har MKRs (inkl. Samarbeidsråd for menighet og misjon (SMM) og Den norske kirkes nord/sør-informasjon) prioritert å reise rundt til bispedømmer og delta på arrangementer på teologiske læresteder. MKR tok initiativ til at generalsekretærene i SMM reiste til Genève i mars for å bli bedre kjent med de økumeniske organisasjonene. Dette er fulgt opp i januar i 2014 med reise også med NORME og Dignis generalsekretærer. Alt dette bidrar til at MKR gjennom å se samarbeidet i SMM og i de økumeniske organisasjonene mer i sammenheng, styrker sitt økumeniske misjonsengasjement.

8. Samisk kirkeliv (SKR)

Hovedmål:

Fremme og utvikle samisk kirkeliv som en livskraftig og likeverdig del av Den norske kirke, styrke samiskkirkelig fellesskap over landegrensene og ivareta kirkelig urfolksarbeid.

En viktig del av måloppnåelsen kan i 2013 knyttes til gjennomføringen av Samiske kirkedager i Mo i Rana 9.-11. august, med omkring 500 deltakere. Arrangementet, som samler samisk kirkeliv i fire land, ble arrangert for første gang på norsk side og i et sørsamisk område. Samisk kirkeråd var hovedarrangør.

Samiske kirkedager

Kirkedagene har synliggjort og inspirert samisk kirkeliv som en livskraftig og likeverdig del av Den norske kirke, styrket samiskkirkelig fellesskap over landegrensene og løftet urfolksdimensjonen i Den norske kirkes arbeid. Hovedtemaet "Hellig jord! Hellig Ord" og markeringen av FN's urfolksdag 9. august preget gudstjenesteliv, seminarprogram og kulturprogram.

Forberedelsen og gjennomføringen av kirkedagene har skapt viktige synergier for forsoningsarbeidet, ungdomsarbeidet og trosopplæringsarbeidet, og vært en arena for dette (mer nedenfor). Arbeidet med kirkedagene har aktualisert at samisk kirkeliv rommer ulike syn og ståsteder med hensyn til teologisk profil og bruk av samiske kulturuttrykk i kirkelig sammenheng. Antakelig ble deltakelsen fra nordsamisk område mindre enn forventet på grunn av kirkedagenes åpne profil, som i større grad gjenspeilet tilnærmingen i sørsamisk område. Å håndtere det indre mangfoldet i samisk kirkeliv på en måte som gjør at alle føler seg respektert og ivaretatt, er en generell utfordring i arbeidet med samisk kirkeliv.

Trosopplæring og ungdomsarbeid

Et nasjonalt samlingsbasert samisk ungdomsarbeid ble startet opp høsten 2012, og i løpet av 2013 er arbeidet vel etablert. Arbeidet ivaretas av Samisk kirkeråd i dialog med de tre nordligste bispedømmene og aktuelle menigheter. Det er holdt tre ungdomssamlinger, inkludert ungdomssiidaen på Samiske kirkedager som samlet 38 ungdommer, med 15 deltakere fra Norge. Det er videre arbeidet bevisst med å skape sammenheng mellom trosopplæring og ungdomsarbeid, blant annet med tanke på rekruttering.

Samisk kirkeråds trosopplæringsrådgiver og ungdomsrådgiver har i samarbeid med bispedømmer og representanter fra aktuelle menigheter forberedt oppstart av nasjonal samisk konfirmasjonsleir fra 2015, der også ledere fra det samiske ungdomsarbeidet vil benyttes.

For øvrig på trosopplæringsfeltet er manus til en sørsamisk 4-årsbok nær ferdigstilt, og det er holdt nettverksmøter med trosopplæringsmedarbeidere og bispedømmerrådgivere om samisk trosopplæring. Det er en utfordring å øke bruken av nettstedet for samisk trosopplæring, og det er planlagt tiltak for å bidra til dette.

Strategiplan og liturgier

Det er en utfordring å få menighetene til aktivt å ta i bruk og implementere føringene i Strategiplan for samisk kirkeliv. Samisk kirkeråd har kommet kortere enn forutsatt med å utvikle ressurser for lokal implementering. Det samme gjelder tiltakene på feltet samiske liturgier. Dette skyldes at kirkedagene ble et svært ressurskrevende tiltak i et år med mange nye medarbeidere. Da den sårbare bemanningssituasjonen har vært en betydelig risikofaktor for Samisk kirkeråd i lenger tid, har det betydning at en ny fullbemannet stab i Tromsø var med på den siste forberedelsen og gjennomføringen av arrangementet og på kort tid møtte en stor bredde av rådets nettverk og arbeidsfelter på kort tid. Staben er nå vel etablert.

Etter- og videreutdanning

I 2013 ble oppnådd enighet mellom Samisk kirkeråd, Universitetet i Tromsø, Sámi allaskuvla/Samisk høgskole, Kirkelig utdanningssenter i nord, Teologisk fakultet, Menighetsfakultetet og Misjonshøgskolen om samarbeid om etter- / videreutdanningskurset "Religioner og livssyn i Sápmi – før og nå". Det ble utarbeidet fagplan og studiet meldt inn til kompetansrådet. Både prester og andre kirkelig tilsatte er i målgruppa. Studiet vurderes som viktig for å styrke den samiske kulturkompetansen for Den norske kirke.

Forsoningsarbeid

Viktige steg ble tatt med hensyn til å videreutvikle og spre refleksjon og erfaringer om samiskrelatert forsoningsarbeid. Et dobbeltseminar om forsoning på Samiske kirkedager med M. Lapsley, R. Steffensen og I. N. Kuoljok var godt besøkt og la grunnlag for videre samtaler og prosesser. Boka *Erkjenne fortid – forme framtid. Innspill til kirkelig forsoningsarbeid i Sápmi*, utgitt som et samarbeid mellom Kirkelig utdanningssenter i nord og Samisk kirkeråd, oppsummerer erfaringer og videreutvikler faglig refleksjon om tematikken gjennom 12 artikler. Boka er godt mottatt og legger et faglig grunnlag for videre arbeid.

Internasjonalt urfolksarbeid

Den norske kirke var representert på Indigenous Pre-Assembly i Busan og bidro til at KVs generalforsamling i Busan vedtok forpliktende føringar relatert til urfolk for kommende programperiode.

9. Kommunikasjon og IKT

Hovedmål kommunikasjon:

Den norske kirke skal erfares som en relevant, inkluderende og tydelig kirke som inspirerer til å leve i tro, håp og kjærlighet.

I 2012 ble det arbeidet systematisk med å gi bevilgende myndigheter økt kunnskap om og forståelse for kirkens ressursbehov. Arbeidet ble forsterket av styrt medieoppmerksomhet. Resultatet ble økte bevilgninger til trosopplæring og ny nettplattform i 2013.

Kommunikasjonsplattform for Den norske kirke

Kirkemøtet vedtok i 2006 *Kommunikasjonsplattform for Den norske kirke* (KM 04/06). Saken pekte på behovet for en profesjonalisering av kirkens kommunikasjonsarbeid. I komiteens merknader til saken står det:

«... en oppfølging av kommunikasjonsplattformen [vil] bli en omfattende og langsiktig prosess. Det vil forutsette nye stillinger, sterk satsing på kompetanseoppbygging og faglig oppdatering for kirkens informasjonsansvarlige» (komiteens merknader pkt 5).

I vedtaket heter det at «Kirkemøtet ser behov for økt innsats innen rådgivning og konsulentbistand når det gjelder kommunikasjonsarbeid».

Kirkerådets fagavdeling for kommunikasjon har på denne bakgrunnen ansvar for å utvikle kommunikasjon som fagfelt og ansvarsområde i Den norske kirke. Siden kirkemøtevedtaket er avdelingen styrket med 1,5 stillinger (til sammen 5,5 stillinger). Den ene kom som økt bevilgning i forbindelsen med demokratireformen.

Det er et mål å etablere et nettverk av kommunikasjonsansvarlige i alle enheter på alle nivåer i Den norske kirke. Et slikt nettverk vil kunne arbeide målrettet med koordinerte kommunikasjonstiltak som bygger opp under lokalkirkens arbeid. Dette vil bidra til å styrke identitet og omdømme.

I 2013 har tre bispedømmeråd tilsatt kommunikasjonsrådgivere. Halvparten av bispedømmene har dermed en medarbeider ansatt som har kommunikasjon som særskilt ansvarsområde. De fleste har andre oppgaver i tillegg. Også en håndfull større fellesråd har tilsatt folk med kommunikasjonsfaglig kompetanse. Dette er gledelig. Til sammenlikning hadde Svenska kyrkan i 2012 hele 239 heltidsansatte kommunikasjonsmedarbeidere. Alle de svenske forsamlingene har ansvar for å utpeke en kommunikasjonsansvarlig. Den norske kirke har et stykke igjen dit, men nye samhandlingsverktøy vil gjøre det lettere å samarbeide om kommunikasjonstiltak på tvers av enheter i kirken.

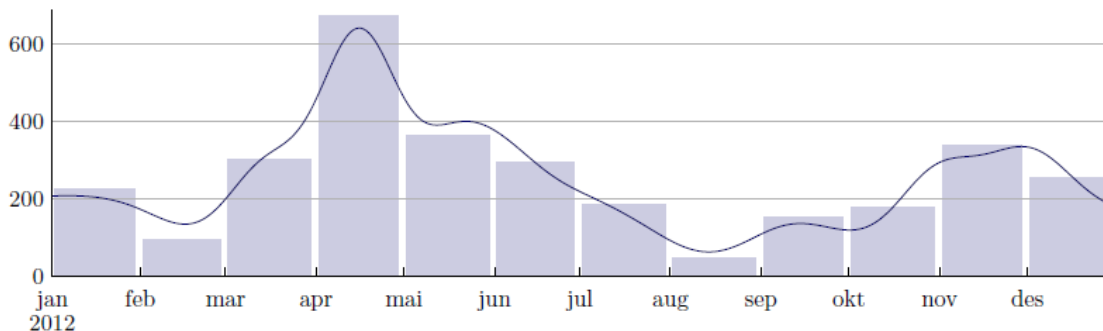
Kirken i media

Delmål	Medlemmenes tilhørighet til kirken styrkes
Resultatmål	Økt oppmerksomhet om kirken i offentligheten
Indikator	Antall medieklipp

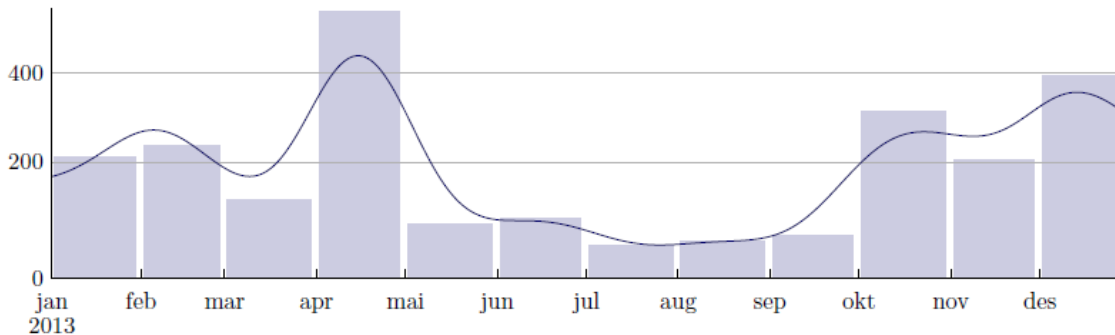
Folks gode møter med kirken lokalt bør bekreftes av relevant og tydelig kirkelig nærvær i den offentlige samtalen. Det vil styrke kirkens generelle omdømme og folks tilhørighet til kirken. Et slikt nærvær kan ikke alltid være forutsigbart. Da oppdages det ikke. En forutsigbar kirke kan lett bli møtt med likegyldighet.

Sammenliknbare søk foretatt ved hjelp av medieovervåkingstjenesten Opoint, viser en svak nedgang fra 2012 i antall treff på en vifte av relevante søkeord som fanger opp medieomtale av kirken i all sin bredde: Fra 32.307 i 2012 til 31.796 i 2013. Nedgangen er på 1,8 %. Begrensede søk på søkeordene *Kirkerådet* eller *Kirkemøtet* viser en prosentvis langt større nedgang på hele 21 % fra 2012 til 2013 (se figurer under). Også preses Helga Haugland Byfuglien er omtalt i færre saker i 2013 enn i 2012 (2012: 863, 2013: 782).

Antall artikler/innslag i norske medier som omtaler Kirkerådet eller Kirkemøtet

Antall artikler/innslag i norske medier som omtaler Kirkerådet eller Kirkemøtet

Antall saker som får spredning via Norsk telegrambyrå (NTB) får store utslag på statistikken. En NTB-sak kan fort trykkes i 100 medier. Kirkemøtet 2012 fikk langt større oppmerksomhet enn Kirkemøtet 2013 (begge deler i april). Dette skyldtes Kongens historiske deltakelse i 2012. Dette var Kongens siste kirkemøte som øverste kirkestyre.

Kommunikasjonskampanjer i 2012 rundt budsjettbehov (trosopplæring, prester og IKT, april-juni) og grunnlovsendringene (mai), samt Kirkerådets første biskop-tilsetning (desember) ga også god synlighet. Det samme gjorde ettårsmarkeringene for 22. juli og kirkens asyl- og tjæresandengasjement. Oljeminister Ola Borten Moes kritikk av kirkens tjæresandengasjement i november 2012, bidro godt til at engasjementet ble synlig.

I 2013 fikk Bispemøtets behandling av ekteskapsforståelsen oppmerksomhet både i februar og oktober. Bevegelsen i biskopenes standpunkt i spørsmålet om likekjønnet ekteskap var egnet til å rokke ved forutforståelser om kirken, men ga mindre bred synlighet enn det saker som bekrefter fordommer gjerne gjør. Opinionen har lite forståelse for at kirken strever med denne saken, men etterlatt inntrykk er likevel at kirkens behandling av spørsmålet er seriøs og ryddig.

I 2013 kjempet kirken sammen med partnerne i alliansen Klimavalg 2013 om oppmerksomhet i valgkampen. Midt i kampanjeperioden ble intern uro rundt kirkens deltakelse i kampanjen eksponert i media. Dette førte til mindre frimodighet og mindre trykk i resten av kampanjen. Terskelen for å bli synlig i en Stortingsvalgkamp er høy, så kirkens deltakelse i Klimavalg 2013 ble mindre synlig enn håpet (se også kapittel 5. *Diakoni*).

I starten av desember fikk Kirkerådets adventskampanje *Perfekt jul*, mye oppmerksomhet. Miljøer i kirken mobiliserte sterkt for å få stansen kampanjen. Dette bidro til økt synlighet, men det førte også til en overeksponering innledningsvis, slik at potensialet i kampanjen ble svekket. Evalueringen av kampanjen viser at den traff bedre eksternt enn internt.

Omdømme

Delmål	Kirkens omdømme styrkes og samfunnskontakten videreutvikles
Resultatmål	Relevant deltakelse i offentlig debatt
Indikator	Bedre skår på omdømmeundersøkelse

I forbindelse med Kirkemøtet i 2011 presenterte Kirkerådet en omdømmeundersøkelse av Den norske kirke. I begynnelsen av februar 2013 ble den samme undersøkelsen gjentatt. Resultatet var oppmuntrende. I 2011 sa bare 37 prosent at de hadde et godt inntrykk av kirken. I 2013 svarte halvparten at totalinntrykket av Den norske kirke er godt, meget godt eller svært godt.

Den positive utviklingen viser seg også når det ble spurt etter hvilke ord man forbinder med Den norske kirke. *Tradisjonsrik* er fortsatt det ordet de fleste forbinder med kirken. Og fortsatt mener mange at kirken er *transsynt, fordomsfull og ekskluderende*. Men andelen som svarer dette, har minket betraktelig. Og langt flere enn sist forbinder kirken med ord som *trygg, åpen, inkluderende og troverdig*. Undersøkelsen viser at alle de negative assosiasjonene er markant svekket, mens de positive er tilsvarende styrket.

Også tilliten til Den norske kirkes ledere viser det som i statistikken kalles en signifikant økning. Dette er det enkeltutsagnet om Den norske kirke som går mest fram. Dette er også den enkeltfaktoren som betyr mest for det samlede inntrykket av Den norske kirke.

Kirken ser ut til å ha maktet å framstå med større troverdighet og mer varme siden sist. Særlig ordet *trygg* har gått markant fram blant de umiddelbare assosiasjonene. I mellomtiden har vi som samfunn erfart terroren 22. juli og oppgjøret med den. Dette kan ha bidratt til at folk er blitt minnet om kirkens nærvær.

Kirken skåret også høyt på Difis innbyggerundersøkelser i 2013. Denne måler folks tilfredshet i møte med ulike offentlige instanser. Folks erfaringer med lokalkirken er svært god. Det er et mål at det generelle omdømmet skal bekrefte disse erfaringene og ikke motsi dem.

Kirkenettet

Delmål	Åpenhet, mulighet for innsyn, tilgjengelighet og nærvær preger kirkens kommunikasjon og tilstedeværelsen på nett
Resultatmål	Sikre finansiering til ny felles nettplattform for hele kirken (Kirkenettet)
Indikator	Tilstrekkelig bevilgning over Statsbudsjettet

Kirkerådet har i flere år arbeidet for å sikre finansiering av en ny felles nettplattform for Den norske kirke, *Kirkenettet*. Det har vært arbeidet grundig med behovskartlegging og kravspesifikasjon. Kontrakt med leverandøren *Making Waves* ble skrevet i 2013, og i Revidert nasjonalbudsjett kom bevilgningen på 13,3 millioner som gjør at Internett-delen av prosjektet kan realiseres.

En bred referansegruppe med tilsatte fra alle nivå i kirken har vært involvert i arbeidet. Utviklingsarbeidet startet i august 2013 og ferdigstilles i løpet av våren 2014. Fra august 2014 vil fellesråd og menigheter kunne knytte seg til Kirkenettet med egne, moderne nettsider. Med dette er kirken et stort skritt i retning av en felles og mer moderne tilstedeværelse på nett. De nye nettsidene vil bygge merkevare og identitet og gi medlemmer og publikum bedre informasjon og tjenester.

Utfordringen er hvorvidt alle kirkens enheter ser verdien i å være knyttet sammen på samme nettplattform, med et enhetlig uttrykk og mulighet for å dele ressurser og innhold. Hvis ikke alle blir med, svekkes verdien av satsingen.

Internkommunikasjon

Delmål	Kirkens interne kommunikasjon forbedres
Resultatmål	kirkeaktuelt.no videreutvikles som intern kommunikasjonskanal og et helhetlig intranett for Den norske kirke sikres finansiering
Indikator	Flere saker publisert i kirkeaktuelt.no og tilstrekkelig bevilgning til intranett over Statsbudsjettet

Papirmagasinet Kirkeaktuelt ble nedlagt og gjenoppsto på nett i 2012. Målgruppa for nettmagasinet er kirkelig ansatte, tillitsvalgte og frivillige medarbeidere. Om lag 3000 personer mottar nyhetsbrev med saker fra magasinet omtrent hver 14. dag. Det ble publisert 113 saker på kirkeaktuelt.no i 2013 mot 94 i 2012.

Intranett for hele Den norske kirke ble sikret statlig finansiering etter stortingsbehandlingen av Statsbudsjett 2014. Sammen med bevilgningen til ny nettplattform i Revidert nasjonalbudsjett 2013, har kirken nå fått 22,3 millioner kroner til ferdigstilling av Kirkenett-prosjektet. Budsjettbehovet var på 25 millioner. Intranett-prosjektet vil bli startet opp medio 2014.

Verdien av et felles intranett ligger i at alle kirkens enheter knyttes sammen med mulighet for å dele informasjon og annet innhold, finne fram, finne folk, forenkle arbeidsprosesser, samarbeide, koordinere og planlegge i fellesskap. Hvis ikke alle blir med, er ikke satsingen vellykket. Hvis bare få blir med, er intranettet uten verdi.

Hovedmål IKT:

- a) Samle Den norske kirke til ett IKT-rike
- b) Utvikle kirkens medlemsregister

IKT er en viktig forutsetning for kostnadseffektiv drift, god organisering, riktige datagrunnlag, styring og rapportering. Det er vedtatt en strategi «IKT i Kirken 2011-2014». IKT-utvikling er nødvendig for forbedring av arbeids som gjøres, og gir muligheter for utvikling fremover.

IKT-eierskap og styring

Delmål	Gi alle interessenter til IKT i Kirken en tydelig og definert rolle og oppgave
Resultatmål	Etablere en eier- og styringsstruktur for hele IKT-arbeidet i Den norske kirke
Indikator	Alle roller og funksjoner i styringssystemet er etablert og i drift

IKT-feltet har i 2013 vært preget av store tilskudd til utviklingstiltak. Utfordringen har derfor vært å lage styringssystemer som sikrer at denne utviklingen holder god fremdrift, samtidig som alle prosjektene er koordinert. Prinsipper og modeller for styring og utvikling er hentet fra Difi og

Rambølls «IT i praksis». Arbeidet ledes av eierstyret, som består av direktørene i KA, OVF og Kirkerådet. IKT-styring på et slikt nivå krever mye kunnskap og god rolleforståelse hos aktørene og er derfor sårbart. Alle funksjonene i styringssystemet er etablert og i drift, med unntak av brukerrollene. Det er behov for revidering av strukturen for å forbedre evnen til utvikling samtidig som vi er i drift.

Kirkepartner

Delmål	Samle IKT-ressurser i hele Den norske kirke til felles beste
Resultatmål	Etablere et egenregiselskap som tilbyr IKT-leveranser til alle enheter i Den norske kirke
Indikator	Selskapsdannelsen er gjennomført

Ved hjelp av kapital fra OVF, fusjon med IKT-virksomheten til Kirkelig fellesting i Oslo, ressurstilgang fra Kirkerådet og KA er det etablert to aksjeselskaper: Kirkepartner IKT AS og Kirkepartner AS. Samarbeids- og Aksjonæravtale er undertegnet, og de siste vedtekter og generalforsamlinger vil etter planen bli gjennomført første kvartal 2014. Strukturen for drift er komplisert, og er begrunnet i at det er eksisterende ressurser som er benyttet for å etablere driftsselskapet.

Utviklingsprosjekter

Delmål	Utvikle tjenlige IKT-systemer for brukerne i Den norske kirke
Resultatmål	Etablere økonomiske ressurser og prosjektorganisasjon for å gjennomføre utvikling
Indikator	Utvikle Internett og Intranett, Trosopplæringsmodul, oppgradere Sak/arkivsystem

- ✓ Internettprosjektet er klart til presentasjon på Kirkemøtet 2014 og i drift fra august 2014
- ✓ Intranettet er i prosjektfase og vil etter planen være ferdig 1 kvartal 2015
- ✓ Trosopplæringsmodul vil være ferdig utviklet 1. kvartal 2015
- ✓ Ny Sak/arkivløsning vil bli implementert i Kirkerådet og alle bispedømmerådene i løpet av 1. halvår 2014.

Gjennom og planlegging og tilgang på nødvendige ressurser er disse systemene etablert i henhold til plan. De vil være svært nyttige verktøy i kirken sentralt, så vel som lokalt.

Medlemsregister

Delmål	Sørge for god datakvalitet på medlemsregisteret
Resultatmål	Forbedre driftsstabilitet og utvikle innholdet i registeret
Indikator	Forbedre teknisk plattform og utvikle 2-veisintegrasjon mot fagsystemene i alle enheter i Den norske kirke.

Registeret har en krevende teknisk oppbygging, som det har vært for lite ressurser til å utvikle i takt med behovene. I 2013 er en teknisk oppgradering planlagt, og vil bli gjennomført i februar 2014, men

systemet vil fortsatt være svært sårbart. Det ble videre etablert et prosjekt for 2-veisintegrasjon som gjør det mulig for menighetene å registrere kirkelige handlinger i sine fagsystemer samtidig som medlemsregisteret er integrert mot disse. Dette vil både bedre datakvaliteten betydelig, og det vil være arbeidsbesparende for alle som registrerer data i systemet.